

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Міністерство освіти і науки України

Національний університет
водного господарства та природокористування

Кафедра економічної теорії

06-04-36

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять

та самостійної роботи

з навчальної дисципліни

«ІНСТИТУЦІЙНА ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ»

*для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-
професійними програмами спеціальностей*

051 «Економіка»,

057 «Міжнародні економічні відносини»,

071 «Облік і оподаткування»,

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»,

073 «Менеджмент»,

075 «Маркетинг»,

076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

денної форми навчання

Рекомендовано науково-
методичною радою
з якості ННІЕМ
Протокол № 3 від 06.02.2020 р.

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Інституційна економіка та управління» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійними програмами спеціальностей 051 «Економіка», 057 «Міжнародні економічні відносини», 071 «Облік і оподаткування», 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», 073 «Менеджмент», 075 «Маркетинг», 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» денної форми навчання [Електронне видання] / Вашай Ю. В. – Рівне : НУВГП, 2020. – 24 с.

Укладач: Вашай Ю. В., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії.

Відповідальний за випуск: Венцурик А. М., к.е.н., в.о. завідувача кафедри економічної теорії.

Голова науково-методичної ради з якості ННІЕМ
д.е.н., професор

Ковшун Н. Е.

Зміст

Вступ	3
1. Опис навчальної дисципліни.....	6
2. Структура навчальної дисципліни.....	7
3. Методи контролю.....	7
4. Розподіл балів, які отримують студенти	8
5. Плани практичних занять.....	9
6. Методичні вказівки до самостійної роботи.....	16
7. Індивідуальне навчально-дослідне завдання.....	17
7.1. Методичні вказівки до виконання індивідуального навчально-дослідного завдання.	17
7.2. Теми рефератів.....	20
7.3. Перелік економічних понять	21
7. Рекомендована література.....	22
8. Інформаційні ресурси.....	24

Вступ

Вивчення навчальної дисципліни «Інституційна економіка та управління» спрямоване на формування цілісного уявлення про закономірності функціонування економічної системи, природу економічних інститутів та їх вплив на поведінку економічних суб'єктів, прийняття адекватних управлінських рішень як на мікро-, так і на макрорівні з урахуванням інституційного впливу.

Об'єктом вивчення навчальної дисципліни є інститути економіки, що функціонують в умовах ринкових відносин, **предметом** – діяльність економічних суб'єктів ринкової економіки з позицій інституційного підходу.

Вивчення дисципліни спирається на отримані компетентності з економічних дисциплін: «Політична економія», «Економічної теорія», «Мікроекономіка», «Макроекономіка». Навчальна дисципліна «Інституційна економіка та управління» забезпечить здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, робити узагальнення стосовно оцінки прояву окремих явищ, які властиві сучасним процесам в економіці.

Набуті під час вивчення дисципліни «Інституційна економіка та управління» компетентності допоможуть адекватно оцінювати та прогнозувати соціально-економічні наслідки діяльності економічних агентів у ринковому середовищі під час виконання майбутніх професійних обов'язків.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Інституційна економіка та управління» є формування в студентів комплексних фундаментальних знань про функціонування економічної системи згідно сучасної інституційної економічної теорії.

Завданнями навчальної дисципліни є: узагальнення закономірностей функціонування ринкової економіки, набуття знань щодо теорії та методології інституціональних досліджень, з'ясування принципів взаємодії економічних агентів у межах діяльності економічних інститутів, формування вміння прогнозувати економічні ефекти на основі моделей сучасної інституційної теорії, оцінювати причини та наслідки економічних подій на мікро, мезо і макрорівні.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- сутність, основні поняття та принципи інституційної теорії;
- інституційні основи сучасної економічної системи;
- методичні підходи до дослідження основ функціонування інститутів;

- **норми, правила, інститути, що здійснюють вплив на взаємодію економічних агентів;**
- **інституційні засади економічного розвитку;**
- **основні особливості інституційної структури та інституційного середовища економіки України.**

вміги:

- **аналізувати дії економічних агентів на ринку з точки зору інституційної теорії;**
- **оцінювати економічні процеси і явища на мікро, мезо і макrorівні;**
- **аналізувати та коригувати управлінські рішення з метою подолання інституційних пасток;**
- **інтерпретувати показники розвитку інститутів;**
- **аналізувати інституціональні чинники, що забезпечують економічний розвиток;**
- **прогнозувати та моделювати соціально-економічні ситуації на різних рівнях поведінки економічних суб'єктів для прийняття ефективних управлінських рішень.**

Отже, вивчення навчальної дисципліни «Інституційна економіка та управління» забезпечує студентам такі компетентності:

- **цілісне уявлення про основи економічної діяльності інститутів, організацій та окремих індивідуумів, інституціональні чинники розвитку і обмеження економіки, а також про трансформацію інституціональних систем;**
- **усвідомлення та засвоєння методології й дослідницького інструментарію сучасних інституціональних теорій для аналізу суспільно-економічних явищ;**
- **уміння обґрунтовувати моделі поведінки економічних суб'єктів і траєкторії розвитку економічних систем і організацій;**
- **уміння застосовувати вивчені теорії для аналізу економічних феноменів;**
- **здатність аналізувати та критично осмислювати можливості інституціональних теорій прав власності, угод, трансакційних витрат, організацій та інституціональних змін щодо розв'язання конкретних практичних завдань;**
- **здатність самостійно збирати та інтерпретувати інформацію, обирати інструментальні засоби для її узагальнення та аналізу, відповідати за результати своєї діяльності;**
- **здатність встановлювати комунікативні зв'язки з метою передачі інформації, узгодження дій та спільної діяльності;**

Національний університет

- вміння працювати в колективі у ході підготовки спільних робіт і вміння брати ініціативу в колективних обговореннях;
- практичні навички «вбудовування» елементів інституціонального аналізу в суміжні економічні дисципліни.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів — 3	Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки» 07 «Управління та адміністрування»	Обов'язкова
	Спеціальність та спеціалізація: 05051 «Економіка» (Бізнес-аналітика та управління персоналом і економіка праці) 05051 «Економіка» (Економічна кібернетика та бізнес-інформатика) 05056 «Міжнародні економічні відносини» 07071 «Облік і оподаткування» 07072 «Фінанси, банківська справа та страхування» 07073 «Менеджмент» 07075 «Маркетинг» 07076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»	
Модулів – 2	Рівень вищої освіти: Бакалавр	Рік підготовки:
Змістових модулів – 2		2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – ІНДЗ		Семестр
Загальна кількість годин - 90		4-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 СРС - 3		Лекції
		16 год.
		Практичні, семінарські
		14 год.
		Самостійна робота
		50 год.
		Індивідуальне завдання
		10 год.
		Вид контролю - залік

Примітка: співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:
для денної форми навчання — 33% : 67%. для заочної форми навчання — 9% : 91%.

2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	в т.ч.			
		Л	П	ІНД	СР
Модуль 1. Поточний контроль					
<i>Змістовий модуль 1. Основи інституційної економіки</i>					
Тема 1. Теоретичні основи інституційної економіки	10	2	2	-	6
Тема 2. Інститути	10	2	2	-	6
Тема 3. Теорія ігор як метод інституційної економіки	10	2	2	-	6
Тема 4. Інституційні основи права власності	10	2	2	-	6
Тема 5. Теорія контрактів та трансакційний аналіз	10	2	2	-	6
Разом за змістовим модулем 1	50	10	10	-	30
<i>Змістовий модуль 2. Інститути та організації ринкової економіки</i>					
Тема 6. Інституційна теорія фірми та домогосподарства	10	2	2	-	6
Тема 7. Інституційні основи діяльності держави	10	2	1	-	7
Тема 8. Інституційні зміни	10	2	1	-	7
Разом за змістовим модулем 2	30	6	4	-	20
Модуль 2					
ІНДЗ	10	-	-	10	-
Усього годин	90	16	14	10	50

3. Методи контролю

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни «Інституційна економіка та управління»:

- оцінюється участь студентів в обговоренні питань, винесених на практичні заняття, та проблемних ситуацій;
- розв'язок ситуаційних вправ;
- самостійно підготовлені повідомлення студентів за темою практичного заняття;
- на кожному практичному занятті проводиться письмове опитування по темі у вигляді визначення п'яти понять або 10 тестів закритої форми з однією правильною відповіддю з 4-х можливих;
- оцінюється звіт по ІНДЗ;

Підсумковий контроль знань здійснюється на основі балів, отриманих студентами впродовж семестру

4. Розподіл балів, які отримують студенти

	Модуль 1: поточний контроль та самостійна робота										Сума
	Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					
	T1	T2	T3	T4	МК 1	T5	T6	T7	T8	МК2	
А	3	3	3	3	-	3	3	3	3	-	-
П	3	3	3	3	-	3	3	2	3	-	-
Сб	6	6	6	6	20	6	6	5	5	20	86
Модуль 2. ІНДЗ											14
Сума											100

T – теми змістових модулів

МК – модульний поточний контроль

А – бали за активність на практичному занятті

П – бали за письмове опитування

Сб – сума балів за тему

Заохочувальні бали:

- виступ з доповіддю на студентській науковій конференції — 10 балів;
- публікація тез доповіді — 5 балів;
- публікація наукової статті — 10 балів;
- участь у економічному турнірі, олімпіаді з економічної теорії - 5 балів;
- перемога у економічному турнірі, олімпіаді з економічної теорії - 10 балів.

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою для заліку
90-100	зараховано
82-89	
74-81	
64-73	
60-63	
35-59	"незараховано" з можливістю повторного складання
1-34	"незараховано" з обов'язковим повторним курсом

5. Плани практичних занять

Практичне заняття 1. Теоретичні основи інституційної економіки

1. Історичні аспекти розвитку інституційної економіки.
2. Основні напрямки інституційної економіки.
3. Завдання, предмет і метод інституційної економіки.

Питання для самостійного опрацювання:

Інституційна економіка та громадянське суспільство.

Ключові поняття: економіка, інституційна економіка, громадянське суспільство, неокласична економічна теорія, інституційна теорія, класичний інституціоналізм, неоінституціоналізм, нова інституціональна економіка, індуктивний метод, емпіричний метод, жорстке ядро дослідницької програми, захисна оболонка дослідницької програми, методологічний індивідуалізм, методологічний холізм, економічний імперіалізм

Контрольні питання до теми:

1. У чому полягають головні причини виникнення теорії інституціоналізму?
2. Охарактеризуйте головні теоретичні джерела інституціональної економіки.
3. Назвіть основні твердження неокласичної теорії, які піддають сумніву представники раннього інституціоналізму.
4. Визначте сильні та слабкі сторони раннього інституціоналізму
5. Поясніть сутність теорії І. Лакатоса про програми наукових досліджень.
6. Визначте сутність методологічного індивідуалізму і методологічного

холізму. Які економічні напрями підтримують ці ідеї?

7. У чому полягають предметно-методологічні відмінності традиційного інституціоналізму від неокласики?

8. Поясніть, які економічні, соціологічні, філософські течії можна назвати передвісниками інституціоналізму.

9. У чому полягають методологічні особливості нової інституційної теорії? Чим можна пояснити її виникнення?

10. Які існують підходи щодо класифікації шкіл сучасного інституціоналізму?

11. В чому полягають відмінності між традиційним інституціоналізмом, неінституціоналізмом та новим інституціоналізмом?

12. Що є спільного у поглядах традиційних інституціоналістів, неінституціоналістів та представників нового інституціоналізму?

Рекомендована література: 1, 2, 3, 5, 6, 9, 10, 16, 17.

Практичне заняття 2. Інститути

1. Сутність та елементи норми.
2. Значення інститутів в регулюванні економічних взаємовідносин.
3. Класифікація інститутів.
4. Інституційна структура економіки та ієрархія правил (норм).

Ключові поняття: інститут, норма, норма у вузькому сенсі, норма як правило, атрибут, загальна стратегія, фокальна точка, цінність, абсолютні цінності, відносні цінності, рутини, технологічні рутини, рутини у відносинах, ментальні моделі, формальні норми, неформальні норми, інституційне середовище, інституційні угоди, надконституційні правила, конституційні правила (норми), економічні правила (норми), локальні правила, ієрархія інститутів, соціальний порядок.

Питання для самостійного опрацювання:

Інституційне середовище.

Контрольні питання до теми:

1. Чому норму вважають базовим елементом інституціонального середовища?
2. Поясніть роль норми в структурній взаємодії.
3. Чи можна вважати, що норма є результатом раціонального вибору тих людей, які її дотримуються?
4. Наведіть приклади обмежень, які враховує базова інституціональна модель раціонального вибору.

5. Розкрийте причини появи інститутів.

6. Перерахуйте основні функції інститутів і дайте їм коротку характеристику.

7. Чому мову можна вважати основним соціальним інститутом?

8. Порівняйте відносні та абсолютні цінності.

9. Порівняйте технологічні рутини та рутини у відносинах.

10. Наведіть приклади рутини з вашого життя. Під впливом яких факторів вона сформувалася?

11. Як виникають і змінюються ментальні моделі?

12. Охарактеризуйте переваги та недоліки формальних та неформальних інститутів.

13. Порівняйте формальні та неформальні норми, на яких будується сімейне життя

14. Порівняйте формальні та неформальні норми, які лежать в основі студентського життя.

15. Охарактеризуйте санкції, які застосовуються при недотриманні існуючих норм.

16. Дайте характеристику структури інституційного середовища.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 10, 16, 17.

Практичне заняття 3. Теорія ігор як метод інституційної економіки

1. Моделі поведінки людини в економіці.

2. Загальна характеристика ігор.

3. Типи рівноваги.

Ключові поняття: раціональна поведінка, ефекти Веблена, демонстративне споживання (поведінка), приєднання до більшості, феномен сноба, обмежена раціональність, опортуністична поведінка, поведінкова невизначеність, емпатія, гра з нульовою сумою, гра з ненульовою сумою, корпоративна гра, некорпоративна гра, змішана стратегія, домінуюча стратегія, рівновага домінуючих стратегій, рівновага за Нешем, рівновага за Паретто, максимін.

Питання для самостійного опрацювання:

Колективні дії та виробництво суспільних благ.

Контрольні питання до теми:

1. Фактори обмеження раціональності

2. Чому інституційна теорія «говорить» на мові теорії ігор, а не традиційного для неокласики математичного апарату?

3. В чому відмінності теоретико-ігрових моделей від азартних ігор?

4. Сформулюйте принципи відмінності між корпоративною та некорпоративною іграми.

5. Поясніть економічний зміст домінуючої стратегії.

6. Поясніть економічний зміст поняття «максимін».

Рекомендована література: 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 14, 16, 17.

Практичне заняття 4. Інституційні основи права власності

1. Економічне обґрунтування прав власності.
2. Специфікація та розмивання прав власності.
3. Загальнодоступна та колективна власність.
4. Приватна власність та державна власність.

Ключові поняття: власність, право власності, пучок прав власності, специфікація прав власності, розщеплення прав власності, розмивання прав власності, позитивні екстерналії, негативні екстерналії, інтерналізація екстерналій, режим вільного доступу, колективна власність, приватна власність, державна власність, приватизація, проблема безбілетника.

Питання для самостійного опрацювання:

Приватизація та оцінка її ефективності.

Контрольні питання до теми:

1. Охарактеризуйте проблеми специфікації прав власності.
2. Розкрийте суть позитивних та негативних екстерналій прав власності.
3. Роль ринку та держави в інтерналізації екстерналій.
4. опишіть розподіл прав власності між економічними суб'єктами орендних відносин.
5. Чи може певна річ (об'єкт) бути у власності кількох осіб? За яких умов наявність кількох власників перешкоджає ефективному використанню речі?
6. Охарактеризуйте позитивні риси та недоліки приватної власності.
7. Охарактеризуйте позитивні риси та недоліки колективної власності.
8. Охарактеризуйте позитивні риси та недоліки колективної власності.
9. Охарактеризуйте позитивні риси та недоліки державної власності.
10. Які засоби та технології для захисту прав власності від кожного з можливих порушників застосовуються на практиці?

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 14, 16, 17.

Практичне заняття 5. Теорія контрактів та трансакційний аналіз

1. Трансакції, трансакційні витрати та їх класифікація.
2. Динаміка трансакційних витрат в процесі розвитку суспільства.
3. Контракт: суть, складові, структура.
4. Класифікація контрактів.

Ключові поняття: трансакції, трансакції угоди, трансакції управління, трансакції раціонування, трансакційні витрати, витрати *ex ante*, витрати *ex interim*, трансакційний сектор, теорема Коуза, контракт, угода, повний контракт, неповний контракт, класичний контракт, неокласичний контракт, відносницький контракт, неявний контракт, передконтрактний опортунізм, постконтрактний опортунізм.

Питання для самостійного опрацювання:

Трансакційний сектор. Механізми боротьби з передконтрактним та постконтрактним опортунізмом.

Забезпечення виконання умов контрактів

Контрольні питання до теми:

1. Визначте основні причини існування трансакційних витрат
2. Поясніть різницю між трансакціями та обміном товарами і послугами.
3. Чому на стику різних угод створюються умови для перетворення цілераціональної поведінки в опортуністичну?
4. Чому теорію трансакційних витрат називають «революційною»?
5. Чому інститути впливають на структуру трансакційних витрат в економіці?
6. Розкрийте критичний аспект теореми Коуза.
7. Охарактеризуйте витрати специфікації і захисту прав власності.
8. Охарактеризуйте витрати опортуністичної поведінки
9. Що відбувається з трансакційними витратами в процесі розвитку суспільства?
10. Чи піддаються виміру трансакційні витрати?
11. В чому суть ринкового типу управління контрактами?
12. Якого типу контракти Вам доводилося укладати? Прокоментуйте в даному аспекті одну з укладених Вами угод.
13. Характеристика тристороннього типу управління контрактами.
14. Розкрийте механізм двостороннього управління контрактами.
15. В чому суть об'єднаного управління контрактами?
16. Що означає гібридна форма організації управління контрактами?

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 14, 16, 17.

Практичне заняття 6. Інституційна теорія фірми та домогосподарства

1. Інституційна теорія організації.
2. Домашнє господарство як організація.
3. Траєкторія розвитку фірми. Основні типи фірми.

Ключові поняття: організація, корпоративна культура, принципал, агент, специфічний актив, домашнє господарство, неокласична теорія домогосподарства, інституційна теорія домогосподарства, інститут домогосподарства, фірма, класична фірма, неокласична фірма, внутрішньофірмові транзакційні витрати, оптимальний розмір фірми, американська фірма, японська фірма, командна фірма.

Питання для самостійного опрацювання:

Інституційна теорія домашнього господарства.

Контрольні питання:

1. На основі інституціонального підходу з використанням категорій інституту та організації опишіть відмінності між партією та громадсько-політичним рухом.
2. Поясніть, які фактори визначають оптимальний розмір організації.
3. Порівняльна характеристика інституту та організації.
4. Змодельуйте ситуацію, яка ілюструє проблему взаємовідносин “принципала” та “агента”.
5. Проаналізуйте можливі причини виникнення асиметрії інформації та значних витрат контролю над діями “агента”
6. Поясніть, чи існує зв'язок між корпоративною культурою та економічним розвитком.
7. В чому полягають відмінності домашнього господарства як організації від фірми та держави?
8. Яку роль в трансформації домашнього господарства відіграють інституційні зміни?
9. Чим відрізняється сім'я як інститут від домашнього господарства як організації?
10. Чи можна вважати достовірним твердження про абсолютні переваги акціонерної форми організації бізнесу, чому?
11. В чому полягають недоліки та достоїнства неокласичної теорії фірми.
12. Назвіть основні причини виникнення фірми.
13. Дайте характеристику внутрішніх та зовнішніх обмежень фірми.
14. Приватна фірма, її переваги та обмеження.

Практичне заняття 7. Інституційні основи діяльності держави. Інституційні зміни

1. Інституційний аналіз держави як організації та як інституту. Функції держави.
2. Моделі держави.
3. Передумови та закономірності інституційного розвитку.
4. Еволюційний та революційний шляхи розвитку інститутів.

Ключові поняття: функції держави, експлуататорська держава, анархія, контрактна держава, «провали» ринку, «провали» держави, «границі» держави, модель стаціонарного бандита, модель кочівного бандита, корупція, інституційні рамки, ринок інститутів, інституційні зміни, інституційні новації, траєкторія попереднього розвитку, еволюція інститутів, революційний розвиток інститутів, «імпорт» інститутів, конгруентність інститутів, інституційні пастки.

Питання для самостійного опрацювання:

Функції держави. Теорії виникнення держави. Економічний аналіз корупції та шляхів її обмеження. Інституційні пастки.

Контрольні питання до теми:

1. Чому держава відноситься до організацій?
2. За яких умов, на Вашу думку, можна зменшити шкоду від діяльності експлуататорської держави?
3. Поясніть, чому в експлуататорській державі податковий тягар лягає в основному на плечі юридичних осіб?
4. Поясніть, чому в контрактній державі податковий тягар лягає в основному на плечі фізичних осіб?
5. Які умови впливають на розміри державного втручання в економіку.
6. Чи можливе в найближчій історичній перспективі зникнення держави? Поясніть свою відповідь.
7. Проблема «принципала-агента» у відносинах держави та її громадян.
8. Порівняйте спонтанні та цілеспрямовані інституційні зміни.
9. Чому практика реформування в країні потребує продуманої системної інституціональної трансформації?
10. Чому запозичені елементи інституціональної структури економіки розвинутих країн, часто не працюють в наших умовах і не можуть стати

основою для необхідних інституціональних змін?

11. Які елементи суспільної трансформації включає інституціональна трансформація?

12. Наведіть загальну періодизацію інституціональних змін. На якому етапі, згідно з цією періодизацією, знаходиться Україна?

13. Наведіть приклади еволюційних та революційних змін інституційної структури суспільства.

14. Охарактеризуйте причини інституційних змін. Яка роль людини та соціальних груп у їх здійсненні?

15. Визначте проблеми інституційних перетворень в Україні.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 14, 15, 16, 17.

6. Методичні вказівки до самостійної роботи

Самостійна робота студентів — це особлива форма навчальної діяльності, спрямована на формування самостійності студентів і засвоєння ними сукупності знань, умінь, навичок. Вміння самостійно працювати, збагачувати себе новими знаннями залишається на все життя і є одним з найважливіших факторів професійного зростання.

Розрізняють два основних напрямки самостійної роботи студентів: під контролем викладача та самостійна позааудиторна робота.

Самостійна робота під контролем викладача здійснюється в аудиторії. Основними її формами є: конспектування лекцій; участь студентів в обговоренні питань, винесених на практичні заняття, та проблемних ситуацій; виступи з самостійно підготовленими на практичне заняття повідомленнями; розв'язання контрольних тестових завдань.

На самостійну позааудиторну роботу студентів по дисципліні «Інституційна економіка та управління» відводиться 67% навчального часу.

Самостійна позааудиторна робота студентів включає наступні види робіт:

роботи обов'язкового характеру:

- підготовка до аудиторних занять;
- підготовка до контрольних заходів;
- виконання індивідуального навчально-дослідного завдання;
- виступ-презентація ІНДЗ за обраною темою.

роботи стимулюючого характеру:

- виступ з доповіддю з питань навчальної дисципліни
- публікація тез доповіді з питань навчальної;
- публікація наукової статті з питань навчальної дисципліни;
- участь у економічному турнірі, олімпіаді з економічної теорії.

Виконання робіт стимулюючого характеру дає змогу студентам отримати додаткові бали.

7. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

7.1. Методичні вказівки до виконання індивідуального навчально-дослідного завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання передбачає *написання реферату та визначення дефініцій 5 наукових термінів* із програми курсу.

Тема реферату та перелік термінів визначаються на першому практичному занятті.

Виконання та захист індивідуального завдання у визначені терміни є обов'язковим для кожного студента.

Обсяг роботи становить 12-15 сторінок стандартного формату А4. Текст пишеться (друкується) на одній стороні аркуша. Розмір шрифту — 14 кегль. Інтервал між рядками одинарний. Абзацний відступ — 10 мм. Текст вирівнюється по ширині аркуша. Поля: ліве, верхнє, праве, нижнє — 20мм.

Сторінки роботи обов'язково нумеруються послідовно по центру нижнього поля арабськими цифрами. Першою вважається титульна сторінка, її включають до загальної нумерації сторінок, але на ній номер не проставляється.

Метою виконання реферату є набуття навичок самостійного опрацювання та аналізу наукової, навчальної та методичної літератури. Студент повинен коротко викласти зміст вибраної теми, проаналізувати питання і визначити своє бачення проблеми.

Реферат обов'язково повинен мати наступні **структурні елементи**: титульну сторінку, зміст (план роботи), вступ, 2-3 розділи, висновки, список використаної літератури.

На другій сторінці наводять зміст, у якому зазначаються всі структурні елементи і сторінки, з яких вони починаються. Всі заголовки у змісті починаються з прописної літери без крапки на кінці. У змісті вступ, висновки, список використаної літератури **не нумерують**. Нумерують лише назви розділів.

Назви всіх структурних частин роботи повторюються в тексті. Заголовки формуються посередині.

Вимоги до вступу

У вступі необхідно обґрунтувати актуальність теми, що досліджується в умовах формування ринкових відносин, основні особливості порушення і

вирішення питань теми стосовно до об'єктів дослідження; аналіз літератури за об'єктом дослідження; мету і завдання дослідження. Обсяг вступу – 1 сторінка тексту.

Вимоги до основної частини

Основна частина реферату складається з розділів та підрозділів, в яких мають бути послідовно розглянуті всі питання теми.

Основна частина реферату складається, як правило, з двох-трьох розділів:

- у першому розділі розкриваються теоретико-економічні аспекти проблеми;
- другий-третій розділ присвячується аналізу фактичних та статистичних даних.

При написанні основної частини необхідно обов'язково наводити посилання на використані наукові джерела.

Посилання на використану літературу

При написанні роботи студент повинен давати посилання на джерела, матеріали та ідеї, за допомогою яких виконується робота, щоб можна було перевірити їх достовірність. Посилання на джерела показують, як автор роботи вміє використовувати ці джерела, на їх основі логічно, послідовно і аргументовано викладати суть проблеми чи теми. Значна кількість посилань на джерела в роботі свідчить про вміння автора працювати з літературою. Якщо дані, наведені в реченні, взято з одного джерела, достатньо послатися на нього в кінці речення. Якщо вони з різних джерел, посилання подаються в тексті речення на кожне джерело.

Форма посилань на джерела може бути різною. Посилання у тексті роботи зазначаються у квадратних дужках, де вказують номер джерела за списком літератури та сторінку з якої взято інформацію, наприклад, [2, С. 51]. Коли посилаються на кілька джерел використовують форму: [2; 6], тобто посилаються на джерела 2 та 6.

Вимоги до висновків

Висновки по роботі в цілому повинні включати основні узагальнення та результати досліджень, одержані в процесі написання роботи (3-4 по кожному розділу). Обсяг висновків – 1-2 сторінки тексту. Висновки не є продовженням аналізу, вони не можуть містити те, про що не йшлося в основній частині. У висновках не даються посилання.

Вимоги до списку використаної літератури

Використані в процесі написання джерела потрібно розміщувати в алфавітному порядку прізвищ авторів (назв використовуваних робіт, якщо не зазначено прізвище автора) або за порядком використання джерела у тексті.

Бібліографічний опис джерел подається мовою оригіналу.

Книги однотоми:

одного автора

Бураковський І. Теорія міжнародної торгівлі. Київ : Основи, 1996. 241 с.

двох (трьох) авторів

Леоненко П. М., Юхименко П. І. Економічна історія : навч. посібник. К. : Знання-Прес, 2004. 499 с.

чотирьох і більше авторів

Історія економічних учень [Текст] : підручник / В. Д. Базилевич та ін. ; ред. В. Д. Базилевич ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. К. : Знання, 2004. 1300 с.

Багатотомні видання:

Пезенти А. Очерки политической экономии капитализма: в 2 т. М. : Прогресс, 1976. Т.1. 838 с.

Довідкові видання:

Мочерний С. Держава. *Економічна енциклопедія* у 3 т. / відп. ред. С. В. Мочерний. К. : Академія, 2000. Т. 1. С. 764.

Статті з журналу:

Мочерний С. Національний та економічний суверенітет країни. Економіка України. 2005. № 10. С. 4 - 14.

Автореферати дисертацій:

Панькова К. В. Формування системи інформаційного забезпечення маркетингової діяльності підприємства автореф. дис. ... канд.ек.наук 08.00.04. Хмельницький, 2018. 20 с.

Матеріали конференцій:

Ряба О. Сучасна глобалізація і марксизм. Інструменти регулювання національної економіки в умовах сучасних глобальних викликів: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Хмельницький, 23-25 берез. 2017 р. Хмельницький : ХНУ, 2017. С. 16 – 17.

Без авторів:

Економічна теорія: Політекономія : підручник / за ред. В. Д. Базилевича. 9-те вид., доповн. К. : Знання, 2014. 615 с.

Електронні ресурси:

Кудінова А. Глобальна політична економія: предмет, завдання. URL: <http://enpuiр.npu.edu.ua/bitstream/123456789/7374/1/Kud%D1%96nova.pdf>.

Законодавчі та нормативні документи:

Конституція України: офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.

Шкала оцінювання ІНДЗ

Підготовка роботи			Захист роботи	Сума балів
Розкриття теми	Обґрунтованість висновків	Оформлення відповідно до вимог		
0-4	0-3	0-3	0-4	0-14

7.2. Теми рефератів

1. Особливості трансформації інститутів у постіндустріальному суспільстві.
2. Інституційні зміни і імпорт інститутів в епоху глобалізації.
3. Інститути як джерело економічного розвитку.
4. Інституційна структура економіки України.
5. Основні засади неоінституціональної та нової інституціональної економіки.
6. Правила та інститути: сутність і значення для економіки.
7. Види організацій та їх роль в економічному розвитку суспільства.
8. Особливості інституційних змін на пострадянському просторі.
9. Інституційні пастки та реформування економіки України.
10. «Парадокс демократії» в контексті інституційних змін в економіці
11. Інститути громадянського суспільства.
12. Інституційна теорія позалегальної економіки.
13. Механізми еволюції інститутів у різних економічних системах
14. Норма як базовий елемент інституту
15. Формальні та неформальні правила і їх співвідношення на прикладі української практики.
16. Формування інституційного середовища в Україні: проблеми та тенденції.
17. Раціональність як норма поведінки
18. Корпоративна культура та її вплив на економічний розвиток.
19. Соціальний захист та соціальна справедливість: інституційний підхід.
20. Інституційні дослідження відзначені Нобелівською премією.

21. Передумови неокласичного економічного аналізу та їх модифікація інституціоналістами

22. Проблема принципала-агента у відкритій корпорації і основні механізми контролю керуючих.
23. Проблеми кількісної оцінки трансакційних витрат в економіці.
24. Способи запобігання опортуністичного поведінки в бюрократичних організаціях.
25. Теорія держави Норта.
26. Теорія груп зі специфічними інтересами.
27. Теорія фірми Коуза, її основні переваги та недоліки.
28. Приватна власність. Фактори, які мають значення для виникнення режиму приватної власності.
29. виникнення режиму приватної власності.
30. Економічне значення соціального капіталу.

7.3. Перелік економічних понять

Варіант	Терміни
1	2
1	Інституційна економіка, приватизація, анархія, гібридний контракт, принципал
2	Громадянське суспільство, трансакції, контрактна держава, організаційна культура, домашнє господарство
3	Неоінституціоналізм, трансакції угоди, корупція, позалегальна економіка, фірма
4	Методологічний холізм, трансакції управління, інституційні рамки, принципал, неокласична фірма
5	Методологічний індивідуалізм, трансакції раціонування, ринок інститутів, рутина, класичний контракт
6	Економічний імперіалізм, трансакційні витрати, інституційні зміни, синергетика, експлуататорська держава
7	Інститут, контракт, інституційні новації, «імпорт» інститутів, утилітаризм
8	Норма, угода, конгруентність інститутів, фокальна точка, неявний контракт
9	Фокальна точка, класичний контракт, інституційні пастки, зовнішній ефект, анархія
10	Інституційне середовище, неокласичний контракт, адміністративна корупція, інституційна економіка, громадянське суспільство
11	Інституційні угоди, відносницький контракт, гібридна конвергенція, неоінституціоналізм, корупція
12	Ефект Веблена, неявний контракт, держава, методологічний холізм, інституційні рамки

13	Рациональна поведінка, передконтрактний опортунізм, еволюційна конвергенція, інститут, ринок інститутів
14	Право власності, постконтрактний опортунізм, експансія, норма, трансакційні витрати
15	Пучок прав власності, організація, експлуаторська держава, інституційне середовище, зовнішній ефект
16	Позитивні екстерналії, принципал, інституціональна пастка, інституційні угоди, відносницький контракт
17	Негативні екстерналії, домашнє господарство, інституціональна держава, ефект Веблена, неявний контракт
18	Колективна власність, фірма, класичний контракт, раціональна поведінка, еволюційна конвергенція
19	Приватна власність, неокласична фірма, компроміс, право власності, інституційні угоди
20	Державна власність, експлуаторська держава, конвергенція, пучок прав власності, інституційні рамки

8. Рекомендована література

Базова

1. Івашина С. Ю., Івашина О. Ф. Інституціональна економіка : навч. посіб. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2018. 132 с.
2. Колесніченко І. М., Литвиненко А. В. Інституціональна економіка : навч. посіб. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 236 с.
3. Степаненко С. В. Інституціональний аналіз економічних систем (проблеми методології) : монографія. Київ : КНЕУ, 2008.
4. Ткач А. А. Інституціональна економіка. Нова інституціональна економічна теорія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 304 с.
5. Фертікова Т. М. Інституційна економіка : навч. посіб. Миколаїв: Видавництво ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. 128 с.
6. Чухно А. А., Юхименко П. І., Леоненко П. М. Інституціонально-інформаційна економіка : підручник. Київ : Знання, 2010. 687 с.

Допоміжна

7. Бортіс Г. Інституції, поведінка та економічна теорія: внесок до класико-кейнсіанської політичної економії [пер. з англ. Тамара Бардадим]. Київ : Києво-Могилянська академія, 2007. 560 с.
8. Гайдай Т. В. Інституціонально-еволюційний підхід у дослідженні інверсійного типу системної трансформації. *Научные труды Донецкого*

9. Гражевская Н. И. Теоретико-методологические новации институционализма в исследовании экономических трансформаций. *Европейський вектор економічного розвитку*, 2012. Вип. 2 (13). С. 47–49.
10. Історія економічних учень : підручник: у 2 ч. Ч. 1 / За ред. В. Д. Базилевича. Київ : Знання, 2005. 567 с.
11. Коуз Р. Природа фирмы: истоки; под ред. О. Уильямсона, С. Уинтера. Москва : Дело, 2001. С. 53-73.
12. Коуз Р. Природа фирмы: истолкование; под ред. О. Уильямсона, С. Уинтера. Москва : Дело, 2001. С. 74-91.
13. Липов В. В. Системна компліментарність соціально-економічних систем як передумова трансформації прав власності на пострадянському просторі. *Формування ринкової економіки. Спец. вип. "Проблеми сучасної економіки та інституціональна теорія"*, 2010. С. 195–203.
14. Литвиненко Н. І. Інституціональні складові соціально-економічного розвитку країни : монографія. Дніпропетровськ : Національний гірничий університет, 2015. 308 с.
15. Небрат В. В., Супрун Н. А. Еволюція ринкових інститутів в Україні : монографія. Київ, 2012. 460 с.
16. Норт Д. Інститути, інституційна зміна, функціональна економіка; пер с англ. А. Н. Нестеренко. Київ : Основи, 2000. 198 с.
17. Ходжсон Дж. Экономическая теория и институты: Манифест современной институциональной экономической теории. Москва : Дело, 2003. 464 с.
18. Цибін О. І. Інституціональна природа домогосподарств як основа формування організаційно-управлінських засад його розвитку. *Інституціональний вектор економічного розвитку. Збірник наукових праць*, 2010. Вип. 3(1). С. 91–101.
19. Якубенко В. Д. Базисні інститути у трансформаційній економіці : монографія. Київ : КНЕУ, 2004. 252 с.

9. Інформаційні ресурси

1. Кабінет Міністрів України : веб-сайт. URL: <http://www.kmu.gov.ua/>
2. Законодавство України : веб-сайт. URL: <http://www.rada.kiev.ua/>
3. Державний комітет статистики України : веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського : веб-сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
5. Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека (м. Рівне, майдан Короленка, 6) : веб-сайт. URL: <http://www.libr.rv.ua/>

Національний університет

6. Рівненська централізована бібліотечна система (м. Рівне, вул.Київська, 44) : веб-сайт. URL: <http://cbs.rv.ua/>
7. Цифровий репозиторій ХНУГХ ім. А.Н. Бекетова : веб-сайт. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/>
8. Наукова бібліотека НУВГП (м. Рівне, вул. О.Новака, 75) : веб-сайт. URL: <http://nuwm.edu.ua/naukova-biblioteka>

Національний університет
водного господарства
та природокористування